

Zsidó Ferenc

TÁJLÍRA ÉLETRŐL, SZERELEMRŐL, HALÁLRLÓL

A kötet cím arra utal, hogy elsődlegesen tájköltészetéről beszélhetünk Fekete Vince haikukötete esetében (*Szélhárfa. 99+1 haiku*¹).

Mintha korábbi majdnem-tájverseiből nőtték volna ki magukat – azaz zsugorodtak le – ezek a háromsorosok. Hiszen Fekete Vince mindig is vonzódott a természetábrázoláshoz, bár ez sosem volt csupán önmagáért való, akárcsak a magyar költészet régi, népdalokig visszanyúló hagyományában: mindig is érzéseket, hangulatokat fejezett ki. Nincs ez másként eme haikukban sem. E miniatűr természeti képekben életről, halálról, szerelemről beszél, a táj inkább metafora, a képzettársítások elindítója. „Zuhog az eső, / simogatni tanulja / az ég a földet” – hangzik a kötet elejére pozicionált, klasszikus hangszerelésű haikuban (*Nyár*), hogy később e motívumot ekképp áttételeződéve lássuk viszont: „Harmatból dér, a / dérből hó, a hóból víz, / a vízből élet.” (*Körforgás*).

Fekete Vince újra bebizonyítja, hogy kellő sűrítéssel, három sorban is meg lehet fogni például az ősz mibenlétét: „Vérzik a nyár ott / fent a dombokon – sebe / i csipkebogyók” (*Ősz*). Tömörítés, általánosítás, kihagyás, sorok közti echózás: mindezt láthatóan élvezettel műveli e kötetben a szerző. Tehát kiválóan érzi a haiku lényegét: tárgyiasságot megtölteni „súlyosabb” tartalommal, rögzíteni a pillanatnyiságot, kicsitől eljutni a nagyig, résztől az egészig, tézis-antitézis-szintézis szerkezeteket létrehozni (vagy azokat átértelmezni). Mert Fekete Vince merészen nyúl a haiku hagyományához, saját képére alakítja azt: mind formai, mind tartalmi szempontból. A haiku kötött szerkezet: három sor, 5/7/5 szótag. Fekete Vincénél gyakoriak a soráthajlások, a versmondatot csak a szótagszám kedvéért szakítja meg: „Megyünk s leülünk, / pihenünk mint homoksze- / mek az esőben.” Gyakori az is, hogy cím és versszöveg között nagyon távoli, amolyan hívószavas, képzettársításos a kapcsolat, vagyis a cím új megvilágításba helyezi a

1 Gutenberg Kiadó, Csíkszereda, 2016

hétköznapi tartalmat. Más esetben a tárgyas cím bomlik ki intellektuális-absztrakt lírává, és bizony a hit, az Isten-élmény is belefér három sorba: „Házak lógnak az / égből hosszú füstökön - / alszik az Isten.” (*Télmarionett*)

Fekete Vince (a japán/európai mellett) jól ismeri a magyar költészet haiku-hagyományát is, Kosztolányi körömverseitől, Weöres Sándor rendhagyó haikuköltészetén át Markó Béla háromsorosaiig; érezhető, hogy számára kihívás: mintegy szintézisét adni ebben a 100 alkotásban mindannak, ami a haiku lényege, a kezdetektől napjainkig. Tehát bizonyos szempontból Fekete Vince kötete játék, minél több lehetséges haiku-variációt, értelmezést létrehozni, megmutatni, hogy e műfaj költői eszköztára a végtelékig bővíthető, s ugyanígy tartalmi szempontból is „mindent megbír”.

És ha már költészeti hagyományról beszéltünk: néhány haikuban Fekete Vince újraértelmez olyan motívumokat, amelyeket költőelődök más formában írtak meg (van Kányádi-Stănescu haikusítás, Fodor Ákos-áthallás, Szilágyi Domokos „utóirat”). Intellektuális játék ez: formakultúrával, intertextualitással, de nem tét nélküli, az átéltség, mélység végig érezhető.

Filozofikus, létösszegző jellegű verseket is találunk a kötetben, melyek az élet lényegével foglalkoznak a haiku sajátos eszköztárával: „Hangya mászik egy / fűszálon, hegyére ér - / az földre hajlik” (*Emberélet*). Vannak haikuk, amelyek teljes mértékben alanyi jellegű énközlések, egy-egy elvontabb költői képbe ágyazva: „Parányi ránc vagy / az arcomon, amikor / elmosolyodom” (*Metafora*).

Kedvencem a kötet végére pozicionált haiku-bokor, vagy haiku-tetralógia (négyszakaszos haiku), ami végeredményben egy szerelmes vers, bensőséges vallomás és életöröm-kifejezés a haiku tárgyiasságával: „kismadár lenni/tenyeredben; egy vékony, / áttetsző húr, mi // észrevétlenül / feszül ki közöttünk; a / fakadó rügy las- // sú mozgása len- / ni; az alkonyi tenger / meleg felszíne, // amiben úszni / jó; akácfavirág egy- / más nyelve hegyén.” (*Lenni*)

A tartalom itt teljesen szétfeszíti a formát; a megszólalás, a képviség azonban mégis haikus. Itt hozza ki a legtöbbet ebből a tömör formából Fekete Vince, mondhatni új dimenzióba helyezi, többirányúvá teszi, a tárgyiasságot alanyi jelleggel ötvözi. Így válhatnak a pillanatnyi impressziók örökérvényű létértelmezésekké.

A versekkel szerves egységet alkotnak Láng Orsolya hangulat-illusztrációi (szénrajzai), melyek minimalisták, akárcsak a haiku: pontokból, vonalakból, foltokból jelenítenek meg egy egyszerre konkrét és absztrakt világot.

Lehet, hogy csak pihenőnek, két „rendes” kötet közti szusszanásnak szánta Fekete Vince ezeket a haikukat, én mindenestre úgy gondolom, termékeny kísérlet volt: megérte!

Holnap havazni fog